

Bogusław Luchter

Katedra Gospodarki Regionalnej

Przemiany w użytkowaniu ziemi w Krakowie w latach 1998–2008

1. Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest ocena procesu przemian struktury przestrzennej, rodzajowej i własnościowej użytkowania ziemi, które dokonały się w Krakowie na przełomie XX i XXI w. Artykuł stanowi kontynuację badań autora, zajmującego się procesem przemian w użytkowaniu ziemi w mieście, poczynając od 1848 r., a kończąc na czasach współczesnych¹.

Badania obejmują terytorium miasta we współczesnych granicach administracyjnych, tj. powierzchnię ok. 32 680 ha². W celu przeprowadzenia bardziej wnikliwych porównań w tym zakresie posłużono się szczegółowymi jednostkami przestrzennymi, za jakie należy uznać jednostki ewidencyjne, podstawowe jednostki przestrzenne uwzględnione w przepisach prawnych dotyczących ewidencji gruntów³. W odniesieniu do Krakowa za tego typu jednostki przyjęto cztery dzielnice administracyjne funkcjonujące w latach 1973–1990: Krowodrzę, Nową Hutę, Podgórze i Śródmieście.

¹ Por. B. Luchter, *Przemiany użytkowania ziemi w Krakowie w latach 1848–1939*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 1992, nr 367, s. 59–76; *Użytkowanie ziemi w Krakowie po II wojnie światowej*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 1993, nr 395, s. 129–142; *Zmiany użytkowania ziemi w Krakowie w latach 1977–1998*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 2001, nr 568, s. 91–103.

² Zgodnie z informacjami zawartymi w materiałach geodezyjnych udostępnionych przez Wydział Geodezji Urzędu Miasta Krakowa (por. *Zestawienie zbiorcze GEOD-2*, Urząd Miasta Krakowa, Wydział Geodezji, Kraków 2008).

³ Por. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów, Dz.U. nr 38 poz. 454, s. 2779.

Ocenę procesu zmian struktury rodzajowej użytkowania ziemi w latach 1998–2008 utrudniły zmiany w sposobie ewidencji gruntów wprowadzone Rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego z 2001 r.⁴ Dotychczasowe zasady bilansowania gruntów przyjęte w Zarządzeniu Ministra Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej z 1969 r.⁵ zastąpiono innymi. Do uzyskania porównywalności konieczne były pracochłonne obliczenia. Rozporządzenie z 2001 r. wprowadziło także nowe formy własności, co również wymagało przeliczeń, niezbędnych do przeprowadzenia porównania przemian struktury własnościowej użytkowania ziemi w Krakowie w ostatnich 10 latach.

2. Przemiany struktury przestrzenno-rodzajowej użytkowania ziemi w Krakowie w latach 1998–2008

Analiza przestrzenna procesu przemian przeprowadzona została w skali zarówno całego miasta, jak i czterech podstawowych jednostek ewidencyjnych, za które Wydział Geodezji Urzędu Miasta Krakowa przyjął byłe dzielnice administracyjne, tj.: Krowodrzę, Nową Hutę, Podgórze i Śródmieście. Ułatwia to dokonywanie porównywań w tym układzie przestrzennym za okres ponad 30 lat (1977–2008)⁶. Badania można byłoby przeprowadzić w układzie bardziej szczegółowym. Zgodnie z cytowanym już Rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z 2001 r. jednostki ewidencyjne dzielą się na obręby geodezyjne⁷. Chcąc dokonać porównań, należałoby przeliczyć dane pod kątem zasięgu tych specyficznych jednostek przestrzennych. Według wspomnianego rozporządzenia granice obrębów ewidencyjnych (geodezyjnych) „powinny być zgodne z granicami dzielnic i w miarę możliwości pokrywać się z granicami osiedli

⁴ *Ibidem*, s. 2790–2791.

⁵ Por. Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej z dnia 20 lutego 1969 r. w sprawie ewidencji gruntów, MP nr 11 poz. 98.

⁶ Dane za 1977 r. pochodzą z pracy doktorskiej autora (por. B. Luchter, *Kierunki przemian użytkowania ziemi w aglomeracji krakowskiej*, AE w Krakowie, Kraków 1987, maszynopis), aczkolwiek zostały one zmodyfikowane na podstawie materiałów ówczesnych Dzielnicowych Zakładów Ewidencji Gruntów i Obsługi Ludności Krakowskiego Przedsiębiorstwa Geodezyjnego. Dane te są najstarszymi geodezyjnymi danymi dotyczącymi gospodarki gruntami w mieście w okresie powojennym. Zestawione były według obrębów, nieodpowiadających współczesnym (ówcześnie wyróżniano duże i małe obręby). Niektóre z nich (duże obręby) nawiązywały przestrzennie do dawnych wsi przyłączonych z biegiem czasu do Krakowa (a więc tzw. jednostek katastralnych; por. B. Luchter, *Jednostki katastralne jako podstawa badań struktury użytkowania ziemi w mieście Krakowie*, Zeszyty Naukowe UEK, Kraków 2010, nr 821).

⁷ Por. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. ..., § 7.1, s. 2779.

i zespołów urbanistycznych oraz naturalnymi granicami wyznaczonymi w szczególności przez cieki, ulice, linie kolejowe i inne obiekty fizjograficzne”⁸. Z racji rozwoju przestrzennego miasta zasięg tych obiektów często jednak ulegał zmianie, zmieniano też ich powierzchnię i liczbę⁹, co utrudniło porównywanie w różnych odcinkach czasowych, dlatego autor zrezygnował z tak szczegółowej analizy przestrzennej.

Zmiany struktury ogólnej użytkowania ziemi

Zmiany struktury ogólnej użytkowania ziemi, tj. zarówno przestrzennej (w skali całego miasta), jak i rodzajowej (według kategorii, grup i form użytkowania ziemi) prezentuje tabela 1. Przedstawiono w niej zarówno zmiany powierzchni poszczególnych kategorii i grup użytków (wyróżnionych według I i II stopnia szczegółowości podziału użytków), wyrażone w ha, jak i zmiany udziału powierzchni poszczególnych użytków. Zmiany w odniesieniu do całego terytorium przedstawione zostały za pomocą sumarycznych wartości dodatnich, względnie ujemnych odchyłeń zmienności udziału procentowego poszczególnych kategorii, grup i form użytkowania ziemi (z_i)¹⁰. Maksymalnie wartość z_i mogła wynieść 100 (tylko teoretycznie, w rzeczywistości jest to niemożliwe), minimalnie 0 (brak jakichkolwiek zmian w okresie t_2 , tj. późniejszym w stosunku do okresu t_1 , tj. wcześniejszego). Kategorie użytków przyjęto zgodnie z zasadami uwzględnionymi we wcześniejszych pracach autora niniejszego artykułu, w tym wspomnianej już pracy doktorskiej. Wyróżniono 5 kategorii użytkowania ziemi: tereny zielone (użytki rolne, lasy, grunty zadrzewione i zakrzewione, tereny rekreacyjno-wypoczynkowe), użytki techniczne (tereny zabudowane, tereny komunikacyjne i użytki kopalne), grunty pod wodami (wody stojące, wody płynące, stawy), użytki pozostałe (m.in. zurbanizowane tereny niezabudowane) i nieużytki. Podział na grupy i formy oraz niektóre pozostałe kategorie (grunty pod wodami, nieużytki) zaczerpnięto z cytowanych już rozporządzeń i zarządzeń: Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z 2001 r. oraz Zarządzenia Ministrów Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej z 1969 r. W rozporządzeniu z 2001 r. przyjęto większą liczbę użytków (24) niż w zarządzeniu z 1969 r. (17), autor ograniczył się jednak do liczby użytków uwzględnionych w zarządzeniu. Do wskazanych w zarządzeniu z 1969 r.

⁸ *Ibidem*, § 7.4.

⁹ W 2008 r. liczba obrębów geodezyjnych Krakowa wyniosła 292.

¹⁰ Zasady wyliczania sumarycznych wartości dodatnich, względnie ujemnych odchyłeń zmienności udziału procentowego poszczególnych kategorii, grup i form użytkowania ziemi (z_i) przedstawione zostały we wcześniejszych pracach autora (por. B. Luchter, *Wpływ transformacji gospodarczej na zmiany użytkowania ziemi w strefie zewnętrznej Krakowa (na przykładzie byłej dzielnicy katastralnej Podgórze)*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 2003, nr 617, s. 177–191).

terenów zabudowanych zakwalifikował takie grunty wymienione w rozporządzeniu z 2001 r., a niewymienione w zarządzeniu, jak: grunty rolne zabudowane, tereny mieszkaniowe, tereny przemysłowe, inne tereny zabudowane; do wód stojących: grunty pod stawami i grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi; do terenów pozostałych (w ramach użytków pozostałych): zurbanizowane tereny niezabudowane i użytki ekologiczne. Do terenów komunikacyjnych pozostałych zaliczono tereny kolejowe oraz inne. W wypadku Krakowa nie zarejestrowano oczywiście w lokalnych geodezyjnych statystykach w obrębie gruntów pod wodami tzw. gruntów pod wodami morskimi wewnętrznymi. W ramach terenów zielonych wyodrębniono (zgodnie z zarządzeniem z 1969 r.) tereny zieleni osiedlowej. W myśl rozporządzenia z 2001 r. tereny te wykazano jako tereny rekreacyjno-wypoczynkowe (bez wyszczególnienia terenów zielonych rekreacyjno-wypoczynkowych), co sprawiło, że część użytków technicznych o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym została włączona do terenów zielonych.

Z danych tabeli 1 wynika, że w podziale I stopnia szczegółowości użytków na 5 kategorii zmiany w latach 1998–2008 były niewielkie – niecałe 4 punkty procentowe (3,75). W porównaniu z okresem wcześniejszym (lata 1977–1998) tempo zmian było podobne¹¹. W podziale II i III stopnia szczegółowości użytków było już ono nieco większe (odpowiednio 4,14 punktu procentowego i 4,17 punktu procentowego).

Największe zmiany objęły tereny zielone (98% zmian w podziale I stopnia szczegółowości na kategorie użytków, 90% zmian w podziale II stopnia na grupy i 89% zmian w podziale III stopnia na formy użytkowania ziemi). Wiązały się one przede wszystkim z dalszym spadkiem udziału powierzchni użytków rolnych do poziomu nieco ponad 47% w 2008 r. w skali całego miasta (w 1977 r. udział użytków rolnych w Krakowie wyniósł prawie 60% przy powierzchni ogólnej miasta nieco mniejszej niż obecnie – 321,7 km²)¹². Nastąpił także nieznaczny spadek udziału terenów zieleni osiedlowej (tzw. zieleni pozarolniczej i pozaleśnej), do której zaliczono zgodnie z rozporządzeniem z 2001 r. tzw. tereny rekreacyjno-wypoczynkowe niezabudowane, takie jak ośrodki wypoczynkowe, tereny zabaw dziecięcych, plaże, urządzone parki, skwery, zieleńce (poza zielenią ulic), tereny o charakterze zabytkowym (ruiny zamków, grodziska, kurhany, pomniki przyrody), tereny sportowe: stadiony, boiska sportowe, skocznie narciarskie, tory saneczkowe,

---

¹¹ Według wcześniejszych badań autora sumaryczna wartość dodatnich, względnie ujemnych odchyżeń zmienności udziału procentowego poszczególnych kategorii użytków, wyliczona dla terytorium Krakowa za lata 1977–1998 wyniosła niecałe 9 punktów procentowych (co oznacza średnioroczne tempo zmian na poziomie 0,43 punktu procentowego, w stosunku do 0,38 punktu procentowego w latach 1998–2008 (por. B. Luchter, *Zmiany...*).

¹² *Ibidem*.

strzelnice, kąpieliska, tereny spełniające funkcje rozrywkowe (lunaparki, wesołe miasteczka), ogrody zoologiczne, botaniczne, tereny zieleni nieurządzonej niezaliczone do lasów oraz grunty zadrzewione i zakrzewione¹³.

Nastąpił natomiast dalszy (aczkolwiek nieznaczny) wzrost powierzchni gruntów leśnych, z 1529 ha (w 1998 r.) do 1547 r. (w 2008 r.), tj. z 4,68% do 4,73% (wobec 3,33% w 1977 r.), co pozwala mieć nadzieję, że Kraków nie stanie się w przyszłości „betonowo-skalno-stalową pustynią”. Jednocześnie spadek powierzchni nieużytków (a także jej udziału) potwierdza opinię o wzroście jakości zagospodarowania przestrzeni. Nie oznacza to jednak, że nieużytki te przeznaczone są wyłącznie pod uprawy leśne. Część z nich przejmowana jest m.in. pod zabudowę, ewentualnie na tereny komunikacyjne. Udział nieużytków w powierzchni Krakowa jest nieznaczny (w 2008 r. wyniósł niecałe 0,9%).

Największy przyrost powierzchni dotyczył użytków technicznych (o 3,62 punktu procentowego w podziale I stopnia, o 3,7 punktu procentowego w podziale II stopnia i o 3,73 punktu procentowego w podziale III stopnia szczególności), głównie za sprawą terenów zabudowanych, do których zaliczono m.in. wymienione już tereny przemysłowe i mieszkaniowe.

W wypadku pozostałych grup użytków technicznych zanotowano dalszy wzrost powierzchni terenów komunikacyjnych (tabela 1).

Odmianą niż w latach 1977–1998 tendencją odnotowano w odniesieniu do pozostałych kategorii użytkowania ziemi. Powierzchnia wód i nieużytków zmniejszyła się, natomiast użytków pozostałych – wzrosła (tabela 1).

Zmiany struktury szczegółowej użytkowania ziemi w Krakowie

Zmiany te można zarejestrować przede wszystkim w układzie przestrzennym. W wypadku struktury rodzajowej, jak już wcześniej zasygnalizowano, badania retrospektywne są utrudnione, gdyż w zarządzeniu z 1969 r. wyróżnionych zostało tylko 17 form użytkowania ziemi, głównie w ramach użytków rolnych (grunty orne, sady, łąki trwałe, pastwiska trwałe), gruntów pod lasami (lasy oraz grunty zadrzewione i zakrzewione) oraz terenów komunikacyjnych (drogi, tereny kolejowe i inne). W wypadku pozostałych kategorii i grup użytków, form użytkowania ziemi (użytków w podziale III stopnia szczególności użytków) nie wyodrębniono, tak więc analizę można było przeprowadzić tylko w podziale na grupy (według II stopnia szczególności użytków). W zakresie użytków technicznych dotyczyło to terenów zabudowanych (wprawdzie w rozporządzeniu z 2001 r. dzielących się na tereny przemysłowe, mieszkaniowe, grunty rolne zabudowane, inne

¹³ Por. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. ..., Załącznik nr 6, s. 2844–2847.

Tabela 1. Zmiany struktury ogólnej użytkowania ziemi w Krakowie w latach 1998–2008

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
I. Tereny zielone	19027	58,22	17825	54,54	-3,68	-	-
1. Użytki rolne	16552	50,64	15392	47,09	-	-3,55	-
a) grunty orne	11403	34,88	10627	32,51	-	-	-2,37
b) sady	807	2,47	715	2,19	-	-	-0,28
c) łąki trwałe	2964	9,07	2777	8,50	-	-	-0,57
d) pastwiska trwałe	1378	4,22	1273	3,89	-	-	-0,33
2. Grunty pod lasami i zadrzewieniami	1529	4,68	1547	4,73	-	0,05	-
a) lasy	1145	3,50	1158	3,54	-	-	0,04
b) tereny zadrzewione i zakrzewione	384	1,18	389	1,19	-	-	0,01
3. Tereny zieleni osiedlowej	946	2,90	886	2,72	-	-0,18	-0,18
II. Użytki techniczne	11315	34,62	12498	38,24	3,62	-	-
1. Tereny osiedlowe zabudowane	8091	24,76	9017	27,59	-	2,83	2,83
2. Tereny komunikacyjne	3043	9,31	3327	10,18	-	0,87	-
a) drogi	2248	6,88	2543	7,78	-	-	0,90
b) tereny kolejowe i pozostałe	795	2,43	784	2,40	-	-	-0,03
3. Użytki kopalne	181	0,55	154	0,47	-	-0,08	-0,08
III. Wody	739	2,26	727	2,22	-0,04	-	-
1. Wody stojące	102	0,31	131	0,40	-	0,09	0,09
2. Wody płynące	430	1,32	445	1,36	-	0,04	0,04
3. Rowy	207	0,63	151	0,46	-	-0,17	-0,17

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
IV. Użytki pozostałe	1312	4,01	1352	4,14	0,13	–	–
1. Tereny różne	754	2,31	709	2,18	–	–0,13	–0,13
2. Tereny pozostałe	558	1,71	643	1,97	–	0,26	0,26
V. Nieużytki	291	0,89	282	0,86	–0,03	–0,03	–0,03
Ogółem	32684	100	32684	100	+/-3,75	+/-4,14	+/-4,17

^a W podziale na kategorie (w podziale I stopnia szczegółowości użytków), grupy (w podziale II stopnia szczegółowości użytków) i formy (w podziale III stopnia szczegółowości użytków).

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Wydziału Geodezji Urzędu Miasta Krakowa.

tereny zabudowane, niewyróżnionych jednak w zarządzeniu z 1969 r.)¹⁴ i użytków kopalnych, w zakresie terenów zielonych – terenów zieleni osiedlowej (tereny rekreacyjno-wypoczynkowe), w zakresie wód – gruntów pod wodami stojącymi¹⁵, płynącymi i rowami, a w zakresie użytków pozostałych – terenów różnych oraz terenów pozostałych (do których zaliczono wyszczególnione w rozporządzeniu z 2001 r. zurbanizowane tereny niezabudowane i użytki ekologiczne, przy czym te ostatnie nie zostały wskazane w zarządzeniu z 1969 r., gdyż jako forma ochrony przyrody pojawiły się dopiero w ustawie o ochronie przyrody z 1991 r.)¹⁶ i nieużytków.

Szczegółowa analiza przemian użytkowania terenów zajętych pod użytki rolne oraz grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione nie wykazała w omawianym okresie odmiennych tendencji. W skali całego miasta nastąpił spadek powierzchni (a co za tym idzie, także jej udziału w powierzchni ogólnej, gdyż powierzchnia Krakowa w latach 1998–2008 nie zmieniła się) wszystkich form użytków rolnych, zwłaszcza gruntów ornych, a także sadów, łąk i pastwisk. W wypadku lasów, terenów zadrzewionych i zakrzewionych nastąpił natomiast niewielki wzrost zajmowanej przez nie powierzchni (tabela 1).

Jeśli chodzi o tereny komunikacyjne, odnotowano ogólny wzrost ich udziału w powierzchni ogólnej w odniesieniu do wyróżnionych form użytkowania ziemi, tj. dróg i terenów komunikacyjnych pozostałych, zanotowano odmienną tendencję. Powierzchnia dróg (a co za tym idzie – także jej udział w powierzchni ogólnej) wzrosła, natomiast powierzchnia terenów komunikacyjnych pozostałych, do których zaliczono przede wszystkim tereny kolejowe, zmalała, co wiązało się z likwidacją bocznic prowadzących do zamkniętych zakładów przemysłowych, ich baz, magazynów i terenów składowych.

¹⁴ Ponieważ rozporządzenie obowiązywało w praktyce od 1 stycznia 2002 r. (na 1 stycznia każdego roku kalendarzowego opracowywane są przez instytucje geodezyjne – w przypadku Krakowa: Wydział Geodezji Urzędu Miasta Krakowa – roczne zestawienia ewidencji gruntów), lata 2002–2008 wydają się zbyt krótkim okresem, aby można było zaobserwować jakieś istotne prawidłowości w odniesieniu do form użytkowania ziemi zaliczanych do terenów zabudowanych. Za przykład posłużyć mogą tereny przemysłowe, których powierzchnia powinna zmaleć w ostatnich latach, natomiast zgodnie z danymi geodezyjnymi nastąpił nieznaczny wzrost jej udziału w powierzchni ogólnej miasta: z 7,77% w 2002 r. do 7,91% w 2008 r. Dane geodezyjne wykazały także wzrost udziału powierzchni terenów mieszkaniowych: z 9,3% w 2002 r. do 11,3% w 2008 r. (por. *Zestawienie zbiorcze GEOD-02*, Urząd Miasta Krakowa, Wydział Geodezji, Kraków 2002 i 2008).

¹⁵ W rozporządzeniu z 2001 r. wyróżnione zostały grunty pod stawami i grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi, ale różnie je sklasyfikowano (np. grunty pod stawami zaliczono do użytków rolnych). W zarządzeniu z 1969 r. wyodrębniono zaś jedynie wody stojące.

¹⁶ Por. Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody, Dz.U. nr 114 poz. 492, s. 1546.

Zmiany szczegółowej struktury przestrzennej użytkowania ziemi uwidaczniają zmiany w strukturze przestrzennej miasta. Analiza wyliczonych sumarycznych wartości dodatnich, ewentualnie ujemnych odchyłeń zmienności udziału procentowego poszczególnych użytków (z_i), pozwoliła na stwierdzenie, że punkt ciężkości procesów inwestycyjnych w ostatnich 10 latach przesunął się wyraźnie z kierunku wschodniego na zachód, północ i południe Krakowa. Najmniejsze przeobrażenia zarejestrowano właśnie we wschodniej i północno-wschodniej części miasta.

Średnia wartość z_i , wyliczona dla całego miasta z uwzględnieniem podziału I stopnia szczegółowości użytków (podział na kategorie), wyniosła 3,75. Wyższą relatywnie wartość z_i otrzymano dla Krowodrzy, Podgórza i Śródmieścia (por. tabele 2, 4 i 5), natomiast niższą dla Nowej Huty (por. tabela 3), co uzasadnia powyższe spostrzeżenia.

Największe zmiany bezwzględne (tj. największe przyrosty i ubytki powierzchni użytków) odnotowane zostały na terenie Podgórza, największej jednostki ewidencyjnej Krakowa. Największe relatywne zmiany zaobserwować można zaś było na obszarze byłej dzielnicy administracyjnej Śródmieście (por. tabela 5), w której koncentruje się zaledwie 0,8% powierzchni użytków rolnych Krakowa (w Podgórzu najwięcej, bo 41,1%, w Nowej Hucie – 37,2%, a w Krowodrzy – 20,9%). W Śródmieściu skupia się jednak ok. 12% areалу użytków technicznych miasta (wobec 5,5-procentowego udziału powierzchni tej dzielnicy w powierzchni Krakowa). Wzrost ich udziału był tam też najwyższy i wyniósł aż 6,89 punktu procentowego (dla porównania: w Podgórzu – 5,14, w Krowodrzy – 3,48, a w Nowej Hucie – zaledwie 1,43 punktu procentowego).

Poza użytkami rolnymi najwięcej terenów przeznaczono na realizację użytków technicznych z tzw. użytków „pozostałych”, a zwłaszcza terenów „różnych”. Ubytek tej powierzchni stwierdzono we wszystkich dzielnicach, największy dał się zauważyć w Śródmieściu. Dotyczyło to m.in. terenów użytkowanych do niedawna przez wojsko, zamienionych na tereny mieszkaniowe, usługowe, komunikacyjne i inne.

We wszystkich jednostkach ewidencyjnych Krakowa, z wyjątkiem Śródmieścia, zaobserwowano w minionym okresie spadek udziału powierzchni nieużytków. W Śródmieściu powierzchnia nieużytków nie zmieniła się, ale należy zauważyć, że jej udział w powierzchni tej dzielnicy był w porównaniu ze wszystkimi pozostałymi dzielnicami najniższy i wyniósł w 2008 r. 0,11%, czyli 2 ha.

Na uwagę zasługuje zmniejszenie się powierzchni wód w Śródmieściu i Podgórzu, głównie wskutek ubytku powierzchni zajętej przez rowy melioracyjne. Wraz ze zmniejszeniem się powierzchni użytków rolnych na terenie powyższych jednostek ewidencyjnych także one uległy ograniczeniu.

Tabela 2. Zmiany struktury ogólnej użytkowania ziemi na terenie jednostki ewidencyjnej Krowodrza w latach 1998–2008

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
I. Tereny zielone	4270	63,41	4010	59,57	-3,84	-	-
1. Użytki rolne	3474	51,60	3215	47,76	-	-3,84	-
a) grunty orne	2766	41,08	2552	37,91	-	-	-3,17
b) sady	147	2,18	133	1,98	-	-	-0,20
c) łąki trwałe	366	5,44	353	5,24	-	-	-0,20
d) pastwiska trwałe	195	2,90	177	2,63	-	-	-0,27
2. Grunty pod lasami i zadrzewieniami	568	8,43	566	8,41	-	-0,02	-
a) lasy	472	7,01	463	6,88	-	-	-0,13
b) tereny zadrzewione i zakrzewione	96	1,42	103	1,53	-	-	0,11
3. Tereny zieleni osiedlowej	228	3,38	229	3,40	-	0,02	0,02
II. Użytki techniczne	1987	29,51	2221	32,99	3,48	-	-
1. Tereny osiedlowe zabudowane	1337	19,86	1536	22,82	-	2,96	2,96
2. Tereny komunikacyjne	636	9,44	670	9,95	-	0,51	-
a) drogi	499	7,41	534	7,93	-	-	0,52
b) tereny kolejowe i pozostałe	137	2,03	136	2,02	-	-	-0,01
3. Użytki kopalne	14	0,21	15	0,22	-	0,01	0,01
III. Wody	120	1,78	118	1,75	-0,03	-	-
1. Wody stojące	18	0,27	18	0,27	-	-	-
2. Wody płynące	88	1,31	86	1,27	-	-0,04	-0,04
3. Rowy	14	0,20	14	0,21	-	0,01	0,01

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
IV. Użytki pozostałe	317	4,71	347	5,15	0,44	–	–
1. Tereny różne	225	3,34	221	3,28	–	–0,06	–0,06
2. Tereny pozostałe	92	1,37	126	1,87	–	0,50	0,50
V. Nieużytki	40	0,59	36	0,54	–0,05	–0,05	–0,05
Ogółem	6734	100	6732	100	+/-3,92	+/-4,01	+/-4,13

^a W podziale na kategorie (w podziale I stopnia szczegółowości użytków), grupy (w podziale II stopnia szczegółowości użytków) i formy (w podziale III stopnia szczegółowości użytków).

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Wydziału Geodezji Urzędu Miasta Krakowa.

Tabela 3. Zmiany struktury ogólnej użytkowania ziemi na terenie jednostki ewidencyjnej Nowa Huta w latach 1998–2008

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
I. Tereny zielone	6400	57,80	6244	56,39	-1,41	-	-
1. Użytki rolne	5862	52,94	5725	51,70	-	-1,24	-
a) grunty orne	4424	39,95	4322	39,03	-	-	-0,92
b) sady	276	2,49	258	2,33	-	-	-0,16
c) łąki trwałe	859	7,76	846	7,64	-	-	-0,12
d) pastwiska trwałe	303	2,74	299	2,70	-	-	-0,04
2. Grunty pod lasami i zadrzewieniami	179	1,62	171	1,55	-	-0,07	-
a) lasy	65	0,59	63	0,57	-	-	-0,02
b) tereny zadrzewione i zakrzewione	114	1,03	108	0,98	-	-	-0,05
3. Tereny zieleni osiedlowej	359	3,24	348	3,14	-	-0,10	-0,10
II. Użytki techniczne	4084	36,88	4242	38,31	1,43	-	-
1. Tereny osiedlowe zabudowane	3159	28,53	3234	29,21	-	0,68	0,68
2. Tereny komunikacyjne	845	7,63	925	8,35	-	0,72	-
a) drogi	582	5,26	659	5,95	-	-	0,69
b) tereny kolejowe i pozostałe	263	2,37	266	2,40	-	-	0,03
3. Użytki kopalne	80	0,72	83	0,75	-	0,03	0,03
III. Wody	200	1,81	206	1,86	0,05	-	-
1. Wody stojące	20	0,18	19	0,17	-	-0,01	-0,01
2. Wody płynące	134	1,21	134	1,21	-	-	-
3. Rowy	46	0,42	53	0,48	-	0,06	0,06

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
IV. Użytki pozostałe	279	2,52	272	2,46	-0,06	-	-
1. Tereny różne	96	0,87	95	0,86	-	-0,01	-0,01
2. Tereny pozostałe	183	1,65	177	1,60	-	-0,05	-0,05
V. Nieużytki	110	0,99	109	0,98	-0,01	-0,01	-0,01
Ogółem	11073	100	11073	100	+/-1,48	+/-1,49	+/-1,49

^a W podziale na kategorie (w podziale I stopnia szczegółowości użytków), grupy (w podziale II stopnia szczegółowości użytków) i formy (w podziale III stopnia szczegółowości użytków).

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Wydziału Geodezji Urzędu Miasta Krakowa.

Tabela 4. Zmiany struktury ogólnej użytkowania ziemi na terenie jednostki ewidencyjnej Podgórze w latach 1998–2008

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
I. Tereny zielone	8035	61,38	7343	56,09	-5,29	-	-
1. Użytki rolne	7037	53,76	6331	48,36	-	-5,40	-
a) grunty orne	4056	30,99	3645	27,84	-	-	-3,15
b) sady	378	2,89	319	2,44	-	-	-0,45
c) łąki trwałe	1727	13,19	1574	12,02	-	-	-1,17
d) pastwiska trwałe	876	6,69	793	6,06	-	-	-0,63
2. Grunty pod lasami i zadrzewieniami	773	5,90	804	6,14	-	0,24	-
a) lasy	604	4,61	632	4,83	-	-	0,22
b) tereny zadrzewione i zakrzewione	169	1,29	172	1,31	-	-	0,02
3. Tereny zieleni osiedlowej	225	1,72	208	1,59	-	-0,13	-0,13
II. Użytki techniczne	3897	29,77	4571	34,91	5,14	-	-
1. Tereny osiedlowe zabudowane	2586	19,75	3129	23,90	-	4,15	4,15
2. Tereny komunikacyjne	1222	9,34	1386	10,58	-	1,24	-
a) drogi	887	6,78	1057	8,07	-	-	1,29
b) tereny kolejowe i pozostałe	335	2,56	329	2,51	-	-	-0,05
3. Użytki kopalne	89	0,68	56	0,43	-	-0,25	-0,25
III. Wody	364	2,78	353	2,70	-0,08	-	-
1. Wody stojące	62	0,47	91	0,70	-	0,23	0,23
2. Wody płynące	177	1,35	191	1,46	-	0,11	0,11
3. Rowy	125	0,96	71	0,54	-	-0,42	-0,42

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
IV. Użytki pozostałe	655	5,01	690	5,27	0,26	–	–
1. Tereny różne	396	3,03	374	2,86	–	–0,17	–0,17
2. Tereny pozostałe	259	1,98	316	2,41	–	0,43	0,43
V. Nieużytki	139	1,06	135	1,03	–0,03	–0,03	–0,03
Ogółem	13090	100	13092	100	+/-5,40	+/-6,40	+/-6,45

^a W podziale na kategorie (w podziale I stopnia szczegółowości użytków), grupy (w podziale II stopnia szczegółowości użytków) i formy (w podziale III stopnia szczegółowości użytków).

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Wydziału Geodezji Urzędu Miasta Krakowa.

Tabela 5. Zmiany struktury ogólnej użytkowania ziemi na terenie jednostki ewidencyjnej Śródmieście w latach 1998–2008

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
I. Tereny zielone	324	18,13	228	12,76	-5,37	-	-
1. Użytki rolne	183	10,24	121	6,77	-	-3,47	-
a) grunty orne	157	8,79	108	6,05	-	-	-2,74
b) sady	7	0,39	5	0,28	-	-	-0,11
c) łąki trwałe	14	0,78	4	0,22	-	-	-0,56
d) pastwiska trwałe	5	0,28	4	0,22	-	-	-0,06
2. Grunty pod lasami i zadrzewieniami	7	0,39	6	0,34	-	-0,05	-
a) lasy	1	0,06	0	0,00	-	-	-0,06
b) tereny zadrzewione i zakrzewione	6	0,33	6	0,34	-	-	0,01
3. Tereny zieleni osiedlowej	134	7,50	101	5,65	-	-1,85	-1,85
II. Użytki techniczne	1341	75,04	1464	81,93	6,89	-	-
1. Tereny osiedlowe zabudowane	1005	56,24	1118	62,56	-	6,32	6,32
2. Tereny komunikacyjne	336	18,80	346	19,37	-	0,57	-
a) drogi	277	15,50	293	16,41	-	-	0,91
b) tereny kolejowe i pozostałe	59	3,30	53	2,96	-	-	-0,34
3. Użytki kopalne	-	-	-	-	-	-	-
III. Wody	55	3,08	50	2,80	-0,28	-	-
1. Wody stojące	0	0,00	3	0,17	-	0,17	0,17
2. Wody płynące	33	1,85	34	1,90	-	0,05	0,05
3. Rowy	22	1,23	13	0,73	-	-0,5	-0,50

Nazwa użytku ^a	Powierzchnia użytku				Zmiany udziału powierzchni użytków w powierzchni ogólnej w punktach procentowych w latach 1998–2008		
	1998		2008		według kategorii	według grup	według form
	ha	%	ha	%			
IV. Użytki pozostałe	65	3,64	43	2,40	-1,24	-	-
1. Tereny różne	41	2,30	19	1,06	-	-1,24	-1,24
2. Tereny pozostałe	24	1,34	24	1,34	-	-	-
V. Nieużytki	2	0,11	2	0,11	-	-	-
Ogółem	1787	100	1787	100	+/-6,89	+/-7,11	+/-7,46

^a W podziale na kategorie (w podziale I stopnia szczegółowości użytków), grupy (w podziale II stopnia szczegółowości użytków) i formy (w podziale III stopnia szczegółowości użytków).

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Wydziału Geodezji Urzędu Miasta Krakowa.

Aż w trzech dzielnicach zanotowano zmniejszenie się powierzchni terenów leśnych, co należy uznać za zjawisko niekorzystne i niepokojące. Przyrost powierzchni leśnej nastąpił jedynie w Podgórzu. Im bliżej centrum miasta, tym szybciej zmniejsza się udział terenów leśnych¹⁷. Przykładowo na terenie Śródmieścia w latach 1998–2008 nastąpił ich całkowity zanik, a w 1998 r. ich udział wynosił zaledwie 0,06%. Mimo że w dzielnicy Krowodrza lasy zajmują relatywnie największą powierzchnię (ok. 7%), to również tam, gdzie lasy (z Sikornikiem i Lasem Wolskim w pierwszej kolejności) uznawane są za „zielone płuca miasta”, doszło do ubytku powierzchni tej ważnej formy użytkowania ziemi.

3. Przemiany struktury własnościowej użytkowania ziemi w Krakowie w latach 1998–2008

Analiza zmian struktury własnościowej użytkowania ziemi jest utrudniona, ponieważ uległy zmianie dotychczasowe klasyfikacje form własności przyjęte w zarządzeniu z 1969 r. Nowe formy własności zaprezentowane zostały w obowiązującym rozporządzeniu z 2001 r.¹⁸ W niniejszym artykule autor starał się porównać formy własności uwzględnione w obu tych dokumentach. Ocena procesu przemian struktury własnościowej przeprowadzona została na podstawie podziału na cztery podstawowe formy własności: skarbu państwa (odpowiadająca własności państwowej wymienionej w zarządzeniu z 1969 r.), gmin i związków międzygminnych (do 2001 r. wymieniane jako grunty komunalne i wspólnot gruntowych), osób fizycznych (do 2001 r. – grunty indywidualne) oraz pozostałych właścicieli (obejmujące własność: spółdzielczą, kościołów i związków wyznaniowych, powiatów, województw, spółek prawa handlowego, partii politycznych i stowarzyszeń i in.). Pewien problem stworzyło zaklasyfikowanie do aktualnych form własności wyróżnionej w zarządzeniu z 1969 r., tj. dróg publicznych i innych będących w powszechnym korzystaniu (własność nr XI). Ostatecznie zakwalifikowana została ona do własności gmin i związków międzygminnych, choć wiadomo, że część dróg należała też do skarbu państwa. Inne tereny komunikacyjne kolejowe (bez dróg) zaliczono natomiast w całości do współczesnych gruntów skarbu państwa. Obliczone zmiany udziału procentowego wykazały pewne nieścisłości, na co wpływ miały niewątpliwie ww. różnice klasyfikacyjne.

¹⁷ Zgodnie z ustawą o lasach, las „to grunt o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryty roślinnością leśną (uprawami leśnymi) – drzewami i krzewami oraz runem leśnym – lub przejściowo jej pozbawiony: przeznaczony do produkcji leśnej lub stanowiący rezerwat przyrody, lub wchodzący w skład parku narodowego, albo wpisany do rejestru zabytków” (por. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach, Dz.U. nr 101 poz. 444, s. 1357).

¹⁸ Por. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. ...

Tabela 6. Zmiany struktury własnościowej według poszczególnych kategorii użytkowania ziemi w Krakowie oraz ogółem w latach 1998–2008

Kategorie użytków ^a	Odchylenia dodatnie, ewentualnie ujemne procentowego udziału poszczegól- gólnych form własności w powierzchni ogólnej danej kategorii użytków wyrażone w punktach procentowych w 2008 r. w stosunku do 1998 r.						wartość pozostała		Wartość sumaryczna odchylenia dodatnich (D), ewentualnie ujemnych (U) procent- owego udziału, wyliczona według danej kategorii użytków oraz dla Krakowa ogółem w 2008 r. w stosunku do 1998 r.
	własność skarbu państwa		własność gmin i związków międzygminnych		własność osób fizycznych				
	D ^b	U ^c	D ^b	U ^c	D ^b	U ^c	D ^b	U ^c	
	I. Tereny zielone	-	-3,92	3,33	-	-	-1,72	2,31	
II. Użytki techniczne	-	-0,38	-	-9,66	3,98	-	6,06	-	+/-10,04
III. Wody	2,01	-	-	-0,42	-	-2,85	1,26	-	+/-3,27
IV. Użytki pozostałe	-	-16,77	5,03	-	0,09	-	11,65	-	+/-16,77
V. Nieużytki	-	-2,63	-	-1,51	0,10	-	4,04	-	+/-4,14
Ogółem	-	-2,04	-	-0,88	-	-1,12	4,04	-	+/-4,04

^a Podział użytków według I stopnia szczegółowości (na kategorie).

^b Wartość odchylenia dodatniego wyrażona w punktach procentowych (udział powierzchni danej własności w 2008 r. wyższy od udziału procentowego tej samej formy własności według danej kategorii użytków w 1998 r.).

^c Wartość odchylenia ujemnego wyrażona w punktach procentowych (udział powierzchni danej własności w 2008 r. niższy od udziału procentowego tej samej formy własności według danej kategorii użytków w 1998 r.).

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Wydziału Geodezji Urzędu Miasta Krakowa oraz Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. ...; Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej z dnia 20 lutego 1969 r. ...

Można stwierdzić, że zmiany struktury własnościowej podstawowych kategorii użytkowania ziemi w ostatnim dziesięcioleciu były już w Krakowie nieznaczne (tabela 6). W dalszym ciągu zmniejszała się powierzchnia ziemi będącej własnością skarbu państwa (średnio o 2 punkty procentowe). Największy ubytek dotyczył użytków pozostałych; tereny te, należące przeważnie do podmiotów państwowych (np. jednostek wojskowych), zostały przejęte przez różnych właścicieli. Zmniejszył się także udział powierzchni użytków należących do gmin i związków międzygminnych (o 0,88 punktu procentowego), a także – co szczególnie jest godne odnotowania – osób fizycznych (o 1,12 punktu procentowego).

Nastąpił natomiast istotny wzrost udziału własności należącej do pozostałych właścicieli, średnio o 4,04 punktu procentowego. Największe zmiany dotyczyły użytków pozostałych, przejętych od skarbu państwa.

Dość duże zmiany własnościowe w wypadku użytków technicznych wiązały się przede wszystkim z powstającą zabudową mieszkaniową, a także nowymi inwestycjami komunikacyjnymi. W wypadku użytków technicznych ogółem zanotowano zmniejszenie się powierzchni gruntów należących do skarbu państwa (a także do gmin i związków międzygminnych) aż o 10 punktów procentowych, a wzrost powierzchni ziemi będącej własnością osób fizycznych oraz podmiotów pozostałych (tabela 6).

Najmniejsze zmiany dotyczyły wód i nieużytków. W wypadku wód w dalszym ciągu znaczny udział ma skarb państwa (ogółem ponad 80%). Dotyczy to zwłaszcza wód płynących (ponad 96%). Nieużytki w ostatnich latach należały do różnych właścicieli. W 2008 r. ponad 40% ich powierzchni było w posiadaniu gmin i związków międzygminnych (w 1992 r. tylko 2%), 26% – skarbu państwa (w 1992 r. ponad 74%), 25% – osób fizycznych (w 1992 r. ponad 20%), a 9% – pozostałych właścicieli (w 1992 r. 3%)¹⁹.

4. Uwagi końcowe

Analiza materiałów statystycznych dotyczących ewidencji gruntów na terenie Krakowa wykazała stosunkowo niewielkie zmiany w latach 1998–2008, zarówno pod względem struktury przestrzenno-rodzajowej, jak i własnościowej. Wynikało to m.in. ze stopnia szczegółowości przyjętych w zestawieniach geodezyjnych form użytkowania ziemi. W tym okresie doszło do istotnych zmian sposobu ewidencji gruntów. Wprowadzono nowe formy, co w przyszłości pozwoli uzyskać niewątpliwie bardziej zróżnicowany obraz w zakresie gospodarki gruntami. Dotyczy to

¹⁹ Por. Wykaz gruntów według stanu w dniu 1 stycznia 1992 r.: miasto Kraków, Urząd Miasta Krakowa, Wydział Geodezji i Mienia Komunalnego, Kraków 1992.

przede wszystkim bardziej precyzyjnego bilansowania użytków charakterystycznych dla miast, tj. użytków technicznych (rozmaicie nazywanych w zarządzeniach geodezyjnych i rozporządzeniach dotyczących ewidencji gruntów: tereny osiedlowe według zarządzenia z 1969 r., grunty (zabudowane i zurbanizowane według rozporządzenia z 2001 r.). O ile do 2001 r. w ramach użytków technicznych wyróżnić można było 4 formy użytkowania ziemi, o tyle po 2001 r. – już 8. Na podstawie wcześniejszych badań przeprowadzonych przez autora niniejszego artykułu stwierdzić można, że im większa liczba wyróżnionych użytków, tym większe wahania wartości z_i .

Stabilizacja pod względem liczebności oraz zasięgu przestrzennego obrębów ewidencyjnych (jednostek przestrzennych składających się na współczesne jednostki ewidencyjne, tj. 4 były dzielnice administracyjne Krakowa) pozwoli na wykorzystanie ich w badaniach retrospektywnych. Nie nawiązują one jednak do historycznie wykształconych jednostek osadniczych, jakimi były dzielnice katastralne. Zachowane do dziś materiały statystyczne i opracowania²⁰ uwzględniające tego typu jednostki, niegdyś odrębne pod względem genetycznym i administracyjnym, pozwalają na bardziej precyzyjne badania dotyczące procesu przemian użytkowania ziemi, sięgające nawet połowy XIX w. Uwzględnienie większej liczby jednostek przestrzennych także wpływa na większe zróżnicowanie wartości z_i ²¹.

Literatura

- Bromek K., *Użytkowanie ziemi w Krakowie i przyległych częściach powiatu krakowskiego około 1960 r.*, Zeszyty Naukowe UJ, Kraków 1966, nr 128, Prace Geograficzne z. 14, Prace IG UJ, z. 36.
- Górka Z., *Krakowska dzielnica staromiejska w dobie społeczno-ekonomicznych przemian Polski na przełomie XIX i XX w.: użytkowanie ziemi i funkcje*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków 2004.
- Luchter B., *Jednostki katastralne jako podstawa badań struktury użytkowania ziemi w mieście Krakowie*, Zeszyty Naukowe UEK, Kraków 2010, nr 821.
- Luchter B., *Kierunki przemian użytkowania ziemi w aglomeracji krakowskiej*, AE w Krakowie, Kraków 1987 (maszynopis).
- Luchter B., *Przemiany użytkowania ziemi w Krakowie w latach 1848–1939*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 1992, nr 367.

²⁰ Por. K. Bromek, *Użytkowanie ziemi w Krakowie i przyległych częściach powiatu krakowskiego około 1960 r.*, Zeszyty Naukowe UJ, Kraków 1966, nr 128, Prace Geograficzne z. 14, Prace IG UJ, z. 36; Z. Górka, *Krakowska dzielnica staromiejska w dobie społeczno-ekonomicznych przemian Polski na przełomie XIX i XX w.: użytkowanie ziemi i funkcje*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków 2004.

²¹ Por. B. Luchter, *Jednostki katastralne...*

- Luchter B., *Użytkowanie ziemi w Krakowie po II wojnie światowej*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 1993, nr 395.
- Luchter B., *Wpływ transformacji gospodarczej na zmiany użytkowania ziemi w strefie zewnętrznej Krakowa (na przykładzie byłej dzielnicy katastralnej Podgórze)*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 2003, nr 617.
- Luchter B., *Zmiany użytkowania ziemi w Krakowie w latach 1977–1998*, Zeszyty Naukowe AE w Krakowie, Kraków 2001, nr 568.
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów, Dz.U. nr 38, poz. 454.
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach, Dz.U. nr 101 poz. 444.
- Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody, Dz.U. nr 114 poz. 492.
- Wykaz gruntów według stanu w dniu 1 stycznia 1992 r.: miasto Kraków*, Urząd Miasta Krakowa, Wydział Geodezji i Mienia Komunalnego, Kraków 1992.
- Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej z dnia 20 lutego 1969 r. w sprawie ewidencji gruntów, MP nr 11 poz. 98.
- Zestawienie zbiorcze GEOD-2*, Urząd Miasta Krakowa, Wydział Geodezji, Kraków 2008.

Changes in Land Use in Cracow during the years 1998–2008

The goal of article is to assess the changes in land use and spatial structure, by type and ownership, which have taken place at the turn of the twenty first century. The article continues the author's research into changes in land use in the city from the middle of the nineteenth century (1848) to today. The research includes the spatial range of Cracow according to its current administrative borders (an area of 32,680 ha).

biblioteka
główna UEK